

PROLOG

1. září 1883

Velitel expedice, poručík Adolphus W. Greely, stál na okraji kry a naslouchal nepřetržitému skřípění a dunění, jež vydávaly ledové masy v okolním moři. Byl to zvuk tak tajemný a hrozivý, že mu arktičtí badatelé dali jméno, „Dáblova symfonie“. Greely a čtyřiaadvacet mužů byli uvězněni na malé kře, kterou kvílející víchr unášel stále dál od břehu. vzdalovali se od cíle cesty. Ani vítr ale nedokázal přehlušit ten zvláštní děsivý zvuk moře, kde o sebe narážely ledy, vzájemně se drtily a lámaly a nedaly jim ani na okamžik zapomenout, jak zoufale jsou zranitelní v těchto rozlehlých nehostinných pustinách. Byli pouhými smítky na bílém ostrůvku zmítaném vodní masou, vydání napospas větru a mořským proudům. Dvě z lodí uvízly v ledu a třetí, *Lady Greely*, parní loď o váze čtyři a půl tuny, se jim v rychlosti podařilo uchytit pomocí kotev k plující kře.

Greely se radil s meteorologem, který odečítal naměřené hodnoty v poletujícím sněhu. Bylo -12 °C. Ještě nikdy žádná polární výprava nezaznamenala v tomto ročním období nižší teploty. Greely sledoval pusté okolí mezi Ellesmerovým ostrovem a Grónskem: směrem na západ, na straně Ellesmerova ostrova, kde se nachází Kaneův průliv, byly rozeklané skalní útesy a za nimi se tyčilo pohoří Viktorie a Alberta se zasněženými

vrcholky. Na východ se táhly zamžené fjordy a oparem zahalené štíty, jež se zvedaly z grónského pobřeží. Všechno pokrývala tlustá krusta námrazy – přístroje, lodě i muže. Podařilo se jim dostat se na padesát kilometrů od mysu Sabine. Právě zde měly, podle Greelyho předem vydaných přímých písemných vojenských rozkazů, zásobovací lodě vyložit potraviny pro jeho expediční jednotku. Posledních několik dní je však proud pomalu unášel směrem od pevniny zpět k severu, vzdalovali se od pobřeží a od zásob, do nichž Greely vkládal naděje na záchranu posádky. Po třech týdnech téměř nepřetržité činnosti byli muži vyčerpaní, ruce měli rozedřené a zakrvácené uvnitř palčáků z tulení kůže, jak se usilovně opírali do vesel a každý den, někdy i každou hodinu, vytahovali lodě na ledové hory a zase zpět. Ramena měli bolavá a plná puchýřů od vlečných lan. Třásli se zimou, už skoro podchlazení, a snažili se usnout venku přímo na ledu nebo schoulení na dně nekryté loďky. Greely si vzal stranou seržanta Davida Brainarda, jemuž důvěřoval, a pečlivě překontrolovali tenčící se zásoby. Když spočítali různé druhy masa včetně sušeného pemikanu, slaniny a hovězího, plus suchary, měli příděly asi na padesát dní, možná o týden více, pokud se lovcům podaří zastřelit tuleně, mrože nebo medvěda.

Expedice měla za sebou obrovské útrapy. Během více než tři sta kilometrové cesty na sever museli čelit snad všem možným nesnázím, jež společně přestáli: napadení vlky, větrům o síle hurikánu, teplotám téměř 40 °C pod nulou a stavům blížícího se šílenství v důsledku mnoha měsíců strávených v absolutní tmě. Greely postupoval podle rozkazů a před třemi týdny nařídil svým mužům vzdát se pohodlí polární stanice Fort Conger, kterou si zbudovali nad zátokou na vzdálenějším konci severovýchodního pobřeží Ellesmerova ostrova. Opustili sporák, ohniště, izolované zdi, pevnou střechu nad hlavou

a také zásoby jídla na jeden rok, a vydali se na lodích do moří plných ledové tříště. Zamířili na jih k mysu Sabine. Vést lodi skrz rozvířenou zmrzlou drť, vyhýbat se ledovým horám v mlze, ve sněhu či mrznoucím dešti a umírajícím podzimmím světle bylo riskantní. Ačkoliv by to Greely nikdy nepřipustil, špatný zrak mu navigaci téměř znemožňoval. Provést skupinu záludnými vodami vyžadovalo lepší oči.

Nakonec, když je led obklíčil ze všech stran, učinil Greely rozhodnutí vydat lodě i muže na milost mořským krám. Doufal, že je proudy a větry zanesou na jih k mysu Sabine. Pokud to nevjde, nechají tu všechno, co nezbytně nepotřebují, a pokusí se přejít na břeh po ledovém mostě. Půjdou po krách tak dlouho, dokud nedorazí na pevninu. Někteří muži byli proti tomu a reptali, že jeho rozhodnutí je šílené a rovná se sebevraždě. Jeden z nich se zmínil, že má strach z „další Franklinovy tragédie“. Lékař expedice si vztekle poznamenal do deníku: „Je příšerné plavit se takhle, ve sněhu, v mlze a ve tmě. Připadám si jak ve zlém snu z povídky Edgara Allana Poea.“ V mnoha ohledech to tak bylo.

Brzy odpoledne 1. září 1883 přinesli grónští lovci z Greelyho výpravy dva tuleně. Zatímco jeden z kuchařů zápasil v prudkém arktickém větru s lihovým vařičem a snažil se ho zapálit, domorodí Grónané svůj úlovek stáhli a očistili. Rozdělili syrová srdce, plíce a střeva vyhladovělým členům expedice a ti se do nich lačně zakusovali. Několik slabších mužů přešlapovalo opodál, pak přiklekli k tělům zabitých tuleňů a dychtivě pili teplou krev, která dosud prýštila z ran po kulkách.

Právě ve chvíli, kdy muži okusovali vnitřnosti tuleňů a otírali si z brady krev, přihnal se seržant Brainard z okraje kry a křičel, ať se všichni připraví na náraz. Od severu se na ně řítila gigantická ledová hora. Muži vzhledli a spatřili nad sebou bílou masu. Následoval náraz, kdy se všechno otřáslo v prudkém

střetu. Obrovský tlak hmoty, která do nich narazila, nadělal v jejich malé kře hluboké trhliny, povrch popraskal a pokryl se brázdami. Všichni divoce pobíhali, přeskakovali přes propasti, spěchali zachránit jídlo, lodě a přístroje, zatímco led se bortil a lámal se jim pod nohama.

Po srážce se trosky ker rozlétly všude po okolí jako roztržité sklo, některé kusy dosahovaly velikosti velrybářských člunů. Poručík Greely v němém úžasu sledoval, jak se pětitudnová *Lady Greely*, svíraná nepředstavitelným tlakem, zvedla z vody a vystoupala po stěně ledové hory vzhůru, kde zůstala viset. Všichni zírali s ústy dokořán a očekávali, že tlak loď rozštípne na třísky. Ale zůstala pohromadě. Tlak ledu ji držel celé hodiny ve vzduchu, až se nakonec vítr a proudy změnil, sevření povolilo a loď klesla zpátky do moře.

Poručík Greely nařídil mužům přenést všechny zbylé věci z *Lady Greely* na jejich poničenou kru a uvázat je. Pokud ji budou muset opustit, udělají to. Kru, na které pluli, rozerval náraz ve dvě. Muži se krčili v poryvech vichru, třásli se zimou a zděšením, ledové hory hrozivě kvílely a duněly. Jejich ostrůvek sebou házel a točil se dokola, unášený dál na moře. Zcela vydání napospas větru a mořským proudům neměli žádnou možnost předvídat ani ovlivnit, kdy nebo zda vůbec se ještě někdy dostanou na pevninu.

1 / EXPEDICE DO ZÁLIVU LADY FRANKLINOVÉ

*9. července 1881 – Labradorská pánev
Severní Atlantický oceán*

Poručík A. W. Greely, velitel Expedice do zálivu Lady Franklinové, stál na přídi šedesátimetrového tuleňářského parníku *Proteus* s pohledem upřeným k severnímu obzoru. Měl na sobě dvouřadý vlněný námořnický kabát s tlustou kožešinou kolem krku a zápěstí. On a jeho posádka teď mířili až na kraj světa, do jedné z posledních oblastí, které dosud nebyly vyznačeny na mapách. Jak se úžil vstup do zátoky u ostrova Belle, míjeli kusy ledu úžasných tvarů vystupující z moře. Některé připomínaly obrovité modrobílé kovadliny, jiné vypadaly jako větrem obroušené pískovcové věže, které viděl na americkém jihozápadě. Většinu ledových hor* neuměl popsat nebo

* Ledová hora (iceberg) je většinou masivní kus ledu různorodého tvaru, který se odlomil od ledovce a pluje po hladině nebo uvízl na mělčině. Ledová kra (ice floe) je relativně plochý kus mořského ledu o šířce osmnácti metrů a více, dle velikosti se dále dělí od malé (osmnáct až devadesát metrů na šířku) až po gigantické (více než deset kilometrů na šířku). Navrstvená masa mořského ledu (floeberg) je velký až masivní kus mořského ledu, pro nějž jsou charakteristické vyvýšeniny a hřebeny vzniklé působením tlaku, který se oddělil od mořské ledové pokrývky (ice pack).

je připodobnit k jevům, s nimiž se až dosud v přírodě setkal. Pozoroval různé útvary i okolní krajinu, mžoural skrz oválné brýle do rozlehlého prostoru, z něhož se tajil dech, a snažil se představit si, co leží před nimi. Zdálo se mu, že led, skály a voda udávají nějaký nejasný směr, podle kterého by mohl zakreslit trasu. *Proteus* si prohrnoval cestu do větrem brázděného Labradorského moře. Od pobřeží se odlomila obrovská deska glaciálního ledu a zřítla se do moře. Přes zábradlí vytryskla ledová sprška a cákla mu do úzkého, ostře řezaného obličje a na špičatou černou bradku.

Srdce se mu rozbušilo očekáváním, ale tížily ho chmurné myšlenky. Ještě neuplynul ani týden od chvíle, kdy byl 2. července na železničním nádraží Baltimore a Potomac ve Washingtonu, D.C. postřelen prezident James A. Garfield. Střelili ho z bezprostřední blízkosti, jednou do ramene a jednou do zad. Druhá kulka uvízla v blízkosti slinivky a prezident nyní bojoval v Bílém domě o život, obklopený rodinou a lékaři. Z té zprávy bylo Greelymu těžko u srdce, obával se, jak další vražda prezidenta, pokud se Garfield nezotaví, změní osud republiky. Také mu začínala chybět jeho mladá rodina – manželka Henrietta, s níž byl ženatý teprve tři roky, a dvě malé dcerky, Antoinette a Adola. Ale volání dobrodružství, a možná i mezinárodní slávy, ho zlávalo do Arktidy na průzkumnou objevitelskou výpravu, která bude trvat přinejmenším dva roky, pokud všechno půjde podle plánu. Greely byl však znalý věcí natolik, aby mu bylo jasné, že cesty do Arktidy nikdy nejdou podle plánu. Roky studoval historii průzkumu polárních oblastí a hledání Severozápadní cesty a byl si vědom rizik i drsných podmínek: vydával se do nehostinného ledového labyrintu, kde ztráty na životech posádky běžně činily padesát procent i více. Ale Greely měl dost kuráže, byl zocelený válkou, a navíc oplýval zvláštním smyslem pro věci, jež nesnesou odkladu. Doufal, že jeho muži jsou na tom stejně.

To by jim tedy doporučoval! A. W. Greely nepřipustí žádný nepořádek! Řád je nadevše. On sám se začal řídit rozkazy, když mu bylo sedmnáct a přátelé mu říkali „Dolph“. Kázeň byla jeho druhá matka. A teď to byl on, kdo vydával rozkazy, přísně vyžadoval jejich bezchybné plnění i všeobecnou poslušnost.

Počasí bylo špatné a loď se otřásala pod náporu víchru ze severozápadu, což zpomalovalo její postup. Během předchozího týdne dopluli do Davisova průlivu, kde se poprvé setkali s mořským ledem. Greelyho fascinoval a vyvolával v něm úžas.

Do deníku si zapsal, že

větší část ledu o rozměru přibližně metr až metr a půl vyčnívala nad vodu a u hladiny byla hluboce zbrázděná, patrně činností vln. Nad mořskou hladinou a pod ní se rýsovaly dlouhé okraje, které vypadaly jako jazyky... Jemně modré odstíny se rychle a nepostřehnutelně proměňovaly v nezvykle světle zelené a později je střídaly namodralé bílé tóny, když voda ustoupila od okraje kry.

Minuli další ledové hory, z nichž některé vyčnívaly pět metrů nad vodu a zvedaly se kolem do obřích vyvýšenin a vrcholů. Greely uvažoval o trojím poslání své cesty: především se chystal zřídit nejseverněji položenou výzkumnou stanici z dvanácti plánovaných v Arktidě, které měly souběžně sbírat astronomické a meteorologické informace a údaje o magnetismu. Byla to součást revolučního vědeckého projektu nazvaného Mezinárodní polární rok (ve skutečnosti se jednalo o dva roky), kdy se různé země snažily zaznamenávat data z nejdlehlějších míst planety, aby lépe porozuměly světovému klimatu. Dále bude hledat a snad i zachránit muže ze ztracené lodi USS *Jeannette*, která zmizela před dvěma lety během pokusu o dosažení severního pólu. Greely velmi dobře znal velitele této expedice,

fregatního kapitána George W. De Longa. Udělá všechno, co bude v jeho silách, aby ho našel. A v neposlední řadě sám tajně zamýšlel dosáhnout severního pólu, nebo, pokud by neuspěl, alespoň se dostat co nejdál na sever. Tento rekord byl pro polárníky svatým grálem a už tři sta let ho drželi Britové.

Greelymu bylo sedmatřicet let, byl vysoký, silný a šlachovitý. Současné velení získal díky dvěma desítkám let služby v armádě, v jejímž průběhu přežil některé z nejkrvavějších bitev národní historie. U Antietamu v roce 1862, kde bojoval u 19. Massachusettského pluku, ho zasáhla kulka do obličeje, roztříštila mu čelist a vyrazila několik zubů. Upadl do bezvědomí a mezitím jeho pluk ustoupil. Když se probral, stál nad ním voják Konfederace a snažil se ho zajmout, ale Greely se probojoval na svobodu, ačkoliv během útěku ho ještě zasáhl do stehna náboj z muškety. Poté, co ho ošetřili a zotavoval se na lehátku v polní nemocnici, se mu naskytl děsivý obraz: u stěny budovy ležely na vysoké hromadě amputované paže a nohy vojáků Unie i Konfederace, naskládané na sebe jako dříví. V ten den přišla Unie o 12 410 mužů, což bylo nejvíc za jediný den války Severu proti Jihu.

Od té doby nosil Greely plnovous, aby zakryl jizvy po zranění, a také nechtěl mít stále na očích připomínku krutostí, jichž byl svědkem.

Jakmile během svého dospívání narukoval do armády, začal pracovat na svém postupu a po čase byl převelen na západ, kde byl pověřen stavbou telegrafních linek na nepřátelské hranici s územím indiánů. Byl pečlivý pozorovatel a to mu pomohlo se během služby vypracovat na odborníka v oblasti telegrafie, elektřiny a meteorologie. Díky vůdčím schopnostem a dalším dovednostem se mu poté podařilo přesvědčit Spojovací sbor i nejvyšší šarže americké armády včetně ministra války Roberta Todda Lincolna (syna Abrahama Lincolna, který podepisoval

jeho příkazy), že „na to má“ a povede misi s formálním názvem Expedice do zálivu Lady Franklinové pojmenované na počest lady Jane Franklinové. Její manžel, legendární Sir John Franklin, zmizel se svými sto dvaceti devíti muži při hledání Severozápadní cesty v roce 1845. Lady Franklinová financovala řadu expedic a pokoušela se ho najít.

Každý nicméně věděl, že současná mise je ve skutečnosti Greelyho expedice a A. W. Greely stojí v jejím čele.

Parník *Proteus*, pokřtěný a poprvé spuštěný na vodu v roce 1874 u Dundee ve Skotsku, měl tonáž 467 tun, železnou příď a původně byl určený k lovu tuleňů. Díky své konstrukci mohl při dobré údržbě sloužit půl století, i déle. Lodi velel kapitán Richard Pike, jeden z nejzkušenějších navigátorů v ledových mořích na Newfoundlandu. Pike nabral kurz na sever a na to, jaké roční období zrovna bylo, proplouval vodami Davisova průlivu plnými ledové tříště s neobvyklou rychlostí. Robustní parník prořezával hustou mlhu a čelil úderům vln, až posléze přistál u větrem bičovaného západního pobřeží Grónska v Godhavnu (nyní Qeqertarsuaq) na ostrově Disko. Mlha se pomalu rozpouštěla a Greely i jeho muži spatřili hory, které se zvedaly z moře do výšky nějakých devíti set metrů. U bezpečného pevninského přístavu v klidné zátoce se rozkládala osada původních obyvatel, nyní pod dánskou nadvládou. Když *Proteus* zakotvil, uslyšel Greely výstřel z děla jako signál na pozdrav při jejich příjezdu, a brzy potom dorazil na palubu Sophus Krarup-Smith, dánský královský inspektor pro severní Grónsko.

Krarup-Smith se zrovna chystal odplout na každoroční hodnocení v Upernaviku na severu, ale ze zdvořilosti odjezd odložil, protože se chtěl postarat o hosty, o Greelyho a jeho muže. Nabídl jim zásoby, informace a pomoc, jež expedice potřebovala. Uvítal je ve svém domě, který byl, navzdory své odlehlosti, překvapivě dobře zařízený: stál tu impozantní klavír,

malý kulečnickový stůl a „bohatě vybavená knihovna, byly tu koberece, obrazy a mnoho dalších civilizačních vymožeností a známek dobrého vkusu“. Krarup-Smith a jeho žena pozvali Greelyho a dva z poručíků, Kislingburyho a Lockwooda, na bohatou uvítací večeři, jejíž součástí byl losos, nadívané kajky a lahodně připravený arktický bělokur horský, to vše podávané s vynikajícími evropskými víny. Vyzkoušeli také tulení maso, které se některým mužům zdálo nepoživatelné, připadalo jim hrubé, tmavé a mastné. Greely si ho vychutnával jako šťavnaté a jemné, „s lehce nasládlou chutí“.

V Godhavnu se zdrželi pět dní. Greely si povšiml, že domy Inuitů jsou postavené z kamene a hlíny, obložené dřevem a jsou tak nízké, že se uvnitř člověk jen stěží postaví. V oknech byly namísto skel natažené pásy tuleních stěv. Taková vynalézavost udělala na Greelyho dojem. Prozkoumal celou oblast a výstižně se vyjádřil, že jsou to „jen hory a moře“. srázy se tyčily do výšky několika stovek metrů rovnou z vody. Ačkoliv našel v útesech prolákliny, díky nimž vznikla hluboká svažující se údolí a tekly tu potoky obklopené vegetací, většinou žasl nad tím, jak je tato krajina „majestátní a pustá“.

Musel se také věnovat záležitostem pro zajištění expedice. Koupil dvanáct grónských psů do psího spřežení, divokou vrčící smečku. Ta zvířata bude potřebovat na výpravu k severnímu pólu, a stejně tak i řidiče saní, které ještě musel najmout. Kromě toho Greely obstaral velké množství mattaku, kůže bílé velryby. Při čtení záznamů předchozích expedic se dozvěděl, že je „zdrojem vitamínu C“,* a je proto důležitou pomocí v prevenci proti kurdějím.

* V té době se za příčinu kurdějí považovala nedostatečná výživa, jejich podstata však nebyla úplně jasná. Vědělo se, že proti této nemoci se dá bojovat pomocí citrusových plodů, jako jsou citróny a limetky, a tak si je námořníci začali

20. července přijel z blízkého Ritenbencku Dr. Octave Pavy, Francouz narozený v Louisianě. Strávil tu předcházející rok, během kterého působil jako přírodovědec v ambiciózním pokusu o kolonizaci, jež organizoval kapitán americké armády Henry Howgate. Návrh financování této mise však neprošel schválením v Kongresu, a Greely teď proto mohl Pavyho bez potíží najmout jako lékaře výpravy. Pavy měl zkušenosti s léčbou nemocí typických pro tyto drsné severní oblasti. Ten den stál Greely u podpisu jeho služební přísahy. Pavy měl pracovat také jako vedoucí přírodovědec a taxidermista, který bude mít na starosti preparování a vedení záznamů o všech získaných exemplářích.

Znovu se vydali na sever se zastávkou v Upernaviku, což v té době bylo nejsevernější osídlené místo na světě. Tady Greely nakoupil deset obleků z tulení kůže uzpůsobených pro expediční práci v Arktidě. V nedaleké malé osadě na pobřeží najal dva statné a schopné grónské řidiče psích spřežení, údajně také zkušené lovce, kteří uměli jezdit na kajaku. Jeden z nich byl Thorlip Frederik Christiansen. Jeho matka byla grónská Inuitka* a otec Dán. Greelyho muži mu hned začali říkat „Eskymák

brát s sebou na dlouhé plavby (tak lze objasnit původ britského výrazu „Limeys“, česky Angličani). Až teprve ve 30. letech 20. století se Albertu Szent-Györgyimu, narozenému v Maďarsku, podařilo izolovat vitamín C, za což mu byla v roce 1937 udělena Nobelova cena za fyziologii a medicínu.

* Lidé z této oblasti Grónska, zejména ti ze severozápadní části, byli grónskými Inuity, potomky thuleských předků, kteří se rozšířili po celé Arktidě z Aljašky kolem let 1000–1400 našeho letopočtu. Žili v nejsevernějších oblastech na Zemi. Polárníci, kteří s nimi poprvé navázali kontakt, je nazývali různě – lidé z Etahu, arktičtí horalé, polární Eskymáci nebo Eskymáci. Poslední název se užívá v Americe. Pro obyvatele žijící na severu na úrovni Melvillovy zátoky se užívá označení Západní Gróňané. Původním obyvatelům kanadských území (Ellesmerova ostrova) se říká Inuité a těm, kteří žijí v nejsevernějších oblastech, Inughuité, což znamená „velcí a mocní lidé“. (Zdroje: Lyle Dick, *Muskox Land*, str. xix a 61, David Damas, *Handbook of North American Indians*, svazek 5, str. 593)

Fred“. Jeho energický přítel se jmenoval Jens Edward. Protože žádný z nich nemluvil anglicky, pomáhal zpočátku překládat Pavy, který strávil celý předchozí rok v Grónsku. Naložili kajaky a lovecké vybavení a vyšplhali na palubu.

Když se vybavili zásobami, nařídil Greely kapitánu Pikeovi, aby s lodí zamířil k obávané Melvillově zátoce. Jednalo se o skoro pět set kilometrů široký úsek rozbouřeného moře známý jako „tajemné území hrůzy“. V této oblasti se velrybáři velmi obávali nebezpečných vířících proudů. Greely se dočetl, že tu za jedinou sezónu zmizelo devatenáct lodí, některé ztratily kurz a převrhly se v kvílejícím mrazivém vichru, jiné rozmačkaly a rozdrtily obří masy ledu. *Proteus* se brodil tenkou ledovou tříští o síle slabých dvou centimetrů a všichni obdivovali obrovské plující ledové hory, které ve stálém slunečním svitu vydávaly bílou a modrozelenou záři. Ten rok bylo léto jedno z nejkrásnějších, jaké kdo pamatoval, vody Melvillovy zátoky byly stále nezvykle otevřené a 31. července spatřila hlídka mys York. Kapitán Pike proplul mořským hřbitovem za dosud nevídaných šestatřicet hodin – dle tehdejších záznamů to byla nejrychlejší přeplavba vůbec. Greelyho těšila dosažená rychlost, ale pro sebe si říkal, jestli je takto snadný průjezd běžný. Co kdyby tudy pro ně zrovna plula záchranná loď a úžina by nebyla tak dobře splavná?

Jakmile minuli mys York, zakotvil Greely u Caryho ostrovů, třicet kilometrů od grónského pobřeží. V nárazech větru pevně svíral své záznamy. Podle nich tu během expedice v letech 1875–76 ukryl anglický kapitán Sir George Strong Nares značné zásoby. Greely vyslal na pobřeží doktora Pavyho a svého zástupce poručíka Kislingburyho, a skutečně, u malé zátočiny na jižním cípu ostrova muži našli kamennou mohylu a opodál 3600 potravinových dávek v dobrém stavu. Zabezpečili je pro případ, že by je oni nebo jiní průzkumníci v budoucnu potřebovali. Nares

tu také zanechal bytelný velrybářský člun, který si muži chtěli vzít, protože byl zachovalý. Greely ale nařídil, že loď tu zůstane. Předpokládal, že jednoho dne by mohla zachránit život nějakému velrybáři v nouzi, nebo i jejich vlastní životy. Zaznamenali si polohu zásob do deníků a pokračovali v cestě. Snadný průjezd otevřeným mořem Greelyho povzbudil, nařídil tedy kapitánu Pikeovi, aby je vzal kolem mysu Sabine na pobřeží Grinnellovy země, ústřední části Ellesmerova ostrova. Jak vyplývalo ze záznamů, Nares tu zřídil sklad saní a uložil několik desítek kilogramů konzervovaného hovězího masa.

Pokračovali v cestě a snadno vjeli do úžiny Smithova průlivu, zatímco hlídky průběžně sledovaly vodu před lodí kvůli ledu. Viděli lední medvědy, tuleně a spousty mrožů. Po pobřeží poletovaly kajky a malé černobílé arktické alky zvané alkouni. Množství zvěře připadalo Greelymu i ostatním mužům jako dobré znamení, některá zvířata a ptáky cestou zastřelili, a obohatili tak svoji dobře zásobenou „spizírnu“. Smithův průliv objevil proslulý anglický navigátor William Baffin v roce 1616 a mělo se za to, že je branou k „otevřenému polárnímu moři“, o kterém se předpokládalo, že je bez ledu a obklopuje severní pól. Úžině spojující Baffinův záliv s Kaneovým průlivem se výstižně říkalo „Severní Herkulovy sloupy“ a byla považována za nejpravděpodobnější trasu k severnímu pólu. Mezi Littletonovým ostrovem v západním Grónsku a mysem Sabine ve východní části Grinnellovy země se průliv zužoval a dosahoval šířky pouhých třiceti sedmi kilometrů. Při sledování rozezklaného pobřeží si Greely uvědomil, že za určitých podmínek by stačilo málo, aby se tento úzký splavný trychtýř úplně ucpal.

Během 3. srpna dopoledne dosáhl *Proteus* mysu Hawks. Padla hustá mlha a loď se jen s velkou opatrností ploužila vpřed poloviční rychlostí. Greely si zapsal do deníku: „V deset hodin večer jsme dorazili k neprostupnému ledovému poli

a *Proteus* u něj přistál. Jsme u vstupu do zálivu Lady Franklinové.“ Pike ukotvil loď v mořské ledové pokrývce u Bairdova mysu, který je výběžkem Bellotova ostrova a záliv střezí. Byl však přinucen kotvu uvolnit, protože vítr a posouvající se led začaly loď unášet k jihu, pryč od jejich cíle. Celý týden je to táhlo zpět, celkem tak urazili asi šedesát pět kilometrů. Síla větru a ledu Greelyho ohromila, překvapilo ho, jak byli bezmocní, a to i v silném, téměř pětisetunovém parníku. Byli vydáni přírodě zcela na milost.

Během návratu sledoval Greely led a vodu a uchvátilo ho hejno běluh severních pronásledovaných mečouny. Velikost běluh, tři a půl až šest metrů, na Greelyho zapůsobila stejně silně jako jejich vzezření. Všiml si, že dospělé běluhy mají „hladkou kůži bez záhybů voskově bílé barvy, ale mláďata jsou světle šedohnědá“. Z větších jedinců těchto zvířat by mohli získat téměř čtyři sta padesát kilogramů velrybího tuku a masa. Kolem nich plavali v hojném počtu také žlutavě bílí narvalové, takzvaní mošští jednorožci, pojmenovaní podle rovného rohu dosahujícího délky až tří metrů.

Nakonec se vítr změnil podle Greelyho přání a začalo silně foukat v západním směru. Led se lámal a pukal a v zamrzlém moři se otvíraly kanály – pásma splavné vody. Seržant Brainard je pečlivě studoval a poznamenal si, že kanály jsou „nestálé a ošidné. Bez známky varování se otevrou a zase zavrou. Mohou zůstat otevřené celý týden, nebo se do hodiny uzavřít.“ Navigátor v Arktidě podle nich hledá směr a často jsou jako záchranné lano v ledu pokrytém moři. Kapitán Pike jel teď plnou parou vpřed skrze roztržštěnou síť těchto kanálů, jež se různě kroutily a spojovaly. Pokračovali směrem na sever až do 11. srpna 1881. Když se zvedla ranní mlha, vpluli do západního ústí zálivu Lady Franklinové, který byl v této chvíli relativně bez ledu.

Greely přikázal Pikeovi vyhodit kotvu a vyslal poručíka Lockwooda na pobřeží, aby zjistil, zda se tu nachází hluboká sloj bohatá na uhlí, o které psal Nares v roce 1875. Když se Lockwood vrátil z průzkumu, hlásil, že uhelná sloj je snadno přístupná a vynikající kvality a že navíc ulovil z velkého stáda tři pižmoně. Zdálo se, že zvěře je tu spousta, a nedaleké pobřeží vypadalo jako příhodné místo pro založení polární stanice. Ve všech směrech od břehu se táhly hory, tyčily se do výšky devíti set metrů, byly jemně zakulacené a připomínaly soudky. Stejně jako na pět kilometrů dlouhém Bellotově ostrově byly i tady mnohé vrcholky pokryté sněhovými návěsemi, dokonce i teď v létě. Velký přístav na úpatí hor, kde na rozloze více než třiceti kilometrů čtverečních plavaly obrovské ledové kry, dostal jméno *Discovery*, podle Naresovy lodi *HMS Discovery*. Jak Greely zaznamenal, „přístav ze všech stran obklopovaly strmé stěny o výšce od desítek až po stovky metrů“.

Aby se dostali dostatečně blízko ke břehu a mohli vyložit svůj značný náklad, jehož součástí bylo i veškeré předem narezané dřevo na stavbu dvacet metrů dlouhého domu, musel se Pike s lodí prodírat ledem o síle od šedesáti centimetrů do tří metrů. Občas se několik set metrů vrátil a pak znovu vyrazil plnou parou vpřed, led se tříštil pod železnou přídí a loď prohrnula úsek poloviny své délky, někdy dokonce i celé délky. Jak se snažili prorazit si cestu vpřed, Pike a Greely pobídli muže, aby začali přebíhat z přídě na zád' a loď rozhoupali. Tak pomohou při lámání ledu a zabrání, aby se loď „zasekla“ nebo „zaštípla“. jak říkávali arktičtí velrybáři, když plavidlo zůstalo uvězněné v zamrzlém moři.

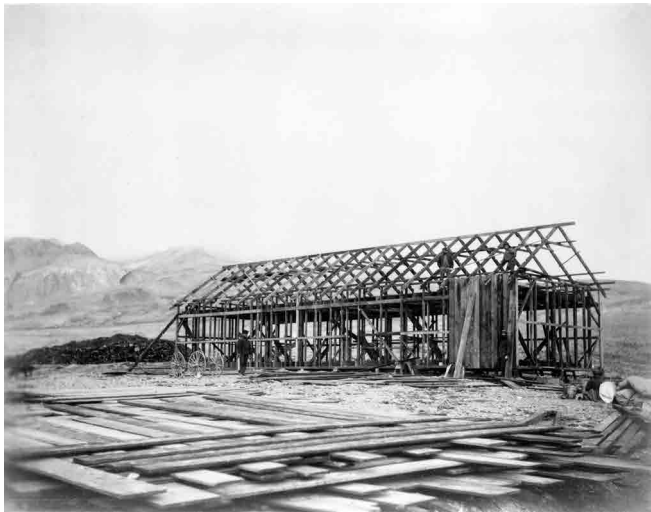
Sedm hodin se prodírali tajícím ledem v přístavu, pak *Proteus* zastavil asi sto metrů od pevniny. Za ledovým pobřežním pásem, zhruba třicet metrů od hranice vody, byl plochý, vysoký, křovisky zarostlý útes, opracovaný větrem, ledem a mořem.

To bylo jejich místo. Greely ho pojmenoval Fort Conger po michiganském senátorovi Omaru Congerovi, který jejich expedici od začátku podporoval. Za pouhých šest dnů plavby urazili úctyhodných dvanáct set kilometrů (po odečtení jednoho týdne, kdy je vítr zavál jižně). Tady teď postaví vědeckou stanici a v příštích dvou letech se budou věnovat sběru dat, podnikání průzkumných výprav do nezmapované severní části Lincolnova moře a pokusům o dosažení severního pólu.

Greely vystoupil na pevninu a kráčel vzhůru na malý kopec pokrytý lomikamenem s malými purpurovými květy, který rostl v trsech mezi skalami. Ve větru podél pobřeží se vznášeli a poletovali racci a rybáci. Hned za náhorní plošinou porostlou lišejníkem pádil dolů ze strmého kopce potok se sladkou vodou. Místo vypadalo slibně, mají tu vše, co budou potřebovat. Vzduch byl chladný, čerstvý, slaný a osvěžující. Když muži začali vykládat *Protea*, Greely se zastavil a ohlédl. V přístavu Discovery se začínaly hromadit shluky ledu, a také za přístavem, směrem na západ v Kennedyho kanálu. Odněkud ze zarostlých zvlněných kopců se ozvalo naříkavé zavýjí vlka. Adolphus Greely si upravil brýle a zahleděl se na tři vysoké lodní stěžně *Protea* trčící nad obzor. Pocítil vzrušení i úzkost. Když posádka spustila na vodu velrybářské čluny a devět metrů dlouhou parní loď *Lady Greely*, uvědomil si, že se nacházejí 400 kilometrů severně od poslední známé eskymácké osady a více než 1600 kilometrů severně od severního polárního kruhu. Byli teď vlastně nejsevernější lidskou osadou na Zemi. Zůstali, a to doslova, na samém konci světa.

Vykládání *Protea* v přístavu Discovery Harbor. (G. W. Rice, fotograf, Kongresová knihovna)

Stavba polární stanice Fort Conger. (G. W. Rice, fotograf, Kongresová knihovna)